

En ny bok om Villa Stenersen aktualiserer historien om det luksuriøse modernistiske kunstsamler-hjemmet norske statsministre ikke ville bo i.

Bygg fra fremtiden

Kåre Bulie

KOMMENTAR

Etter å ha vandret oppover fra vestkantgaten Tuengen Allé blir man ønsket velkommen av en mektig fasade: en distinkt blå etasje øverst, deretter en etasje preget av glassbyggstein og oransje markiser, så en inngangsetasje som med sin store vindusflater lar gjester titte inn i husets hypermoderne bar. Aller nederst, bak en hvit port ved siden av den elegante, svungne trappen som leder opp til hovedinngangen, befinner et av bygningens mest berømte kjennetegn seg: den avrundede garasjen man kan kjøre bilen gjennom.

Villa Stenersen, huset den funksjonalistiske norske arkitekten Arne Korsmo (1900–1968) ble hyret til å tegne midt på 1930-tallet, har med rette fått status som et hovedverk i norsk arkitekturhistorie. At så få norske statsministre ville bo her etter at dets opprinnelige eier stilte det til rådighet for dem på 1970-tallet, får meg til å undre: Var det for moderne, for unorsk, for iøynefallende og rart? Eller var det rett og slett et for krevende byggverk å bo i? At den folkelige Odvar Nordli fra Stange er den eneste sittende norske statslederen som har flyttet inn, er et artig tankekors.

Den internasjonalt orienterte Arne Korsmo er Norges mest feirede modernistiske formgiver. Herren han tegnet den utpreget kontemporære villaen i glass, stål og betong for, kunne imidlertid yte ham konkurranse: Rolf Stenersen (1899–1978) er en av de mest bemerkelsesverdige skikkelsene i landets nyere kulturhistorie. Så mange karrierer hadde Stenersen at han fremstår som et renessansemenneske: I tillegg til sin suksess som forretningsmann gjorde han det skarpt som forfatter. Hans tekst om sin fremste kunstner-venn, «Edvard Munch. Nærbilde av et geni», er et sjeldent livlig høydepunkt i den korte norske kanonen om kunst. I sin samtid markerte Stenersen seg også som en dikter påvirket av den europeiske avantgarden. På 1930-tallet utga han vovede skjønnlitterære tekster som «Godnatt da du» og «Stakars Napoleon».

Den unge Stenersen var dessuten så god i friidrett at han flere ganger ble norgesmester på korte distanser og i 1920 deltok i OL i Antwerpen. Kunstsamlerrollen er imidlertid den han stadig ruver i. I to omganger donerte han verk til

UNORSK: Villa Stenersen ble stilt til rådighet for norske statsministre på 1970-tallet, men folkelige Odvar Nordli fra Stange var den eneste som flyttet inn. Var huset for moderne, for unorsk, for iøynefallende og rart?

FOTO: NASJONALMUSEET

«De Korsmo-tegnede busene har bidratt til at Oslo er blitt en funksjonalismehovedstad i Nord-Europa»

den norske offentligheten – først til Aker i 1936, så til Bergen i 1971. For tiden løfter Munchmuseet frem samleren Stenersen – i utstillingen «Alt det vi eier». Samlevirksomheten var et poeng også for utformingen av den formidable villaen Korsmo tegnet for ham og hans kone, Annie.

Forbindelsen til samlingen, og det faktum at

Korsmo selv var kunstner, er blant de mange poengene i professor Tim Bentons nye, engelskspråklige bok om huset og dets historie, «Villa Stenersen». Han setter bygningen inn i en større sammenheng: modernismen internasjonalt, den norske resepsjonen av den og

Korsmos tidligere arbeider. De detaljrike refleksjonene hans kommer ut som nummer 21 i Pax-serien «asBUILT». Utgivelsene har bidratt til dannelsen av en nyere norsk arkitekturkanon og er i hovedsak beregnet på fagfolk.

Bentons tekst strekker seg over 67 sider. I tillegg kommer over 400 sider med tegninger og historiske fotografier som forfatteren anvender til å berike fortellingen om huset. Til de mer eksentriske innslagene hører en gruppe skisser til invitasjon til fest i det 12. november 1937, inkludert tegninger av bygningen og en av samlingens skulpturer.

Nasjonalmuseet har siden 2014 forvaltet villaen, men som bokens

redaktører, Mari Lending og Nina Berre, er inne på, har huset gjennom årene vært gjenstand for en serie «diskutable» endringer. At det er del av organisasjonen «Iconic Houses», som eneste norske innslag, er uansett med rette.

Korsmo har satt sitt preg på Oslos vestkant i så høy grad at det etter et besøk i Stenersens villa er all grunn til å bevege seg videre til Havna Allé. I den enestående gaten nær Blindern er nesten alle boligene tegnet av Korsmo og Sverre Aasland, hans kompanjong på 1930-tallet. Innerst i gaten troner Villa Dammann, hovedverket som kan konkurrere med Stenersen-huset i monumentalitet og i mange år har vært eid av forleggeren Erling Kagge. Den virkelige Korsmo-interesserte kan deretter bevege seg videre til de hvite villaene i Slemdalsveien eller til de noe mer nøkterne såkalte skjørt-og-bluse-husene på Frøen. Alle har de bidratt til at Oslo er blitt en funksjonalismehovedstad i Nord-Europa.

At byen ikke har fått mer internasjonal anerkjennelse for denne bygningsarven, henger delvis sammen med at lite er skrevet om fenomenet på engelsk, og at historien om norsk modernisme har manglet de ruvende helteskikkelsene som andre nordiske land er blitt kjent for. Blant dem som har påpekt dette, er Martin Filler, The New York Review of Books' arkitekturkritiker. Han skrev det etter å ha besøkt Oslo i 2011. Garasjen i Villa Stenersen fikk ham til å trekke paralleller til Le Corbusiers verdensberømte Villa Savoye utenfor Paris, en bygning også Benton peker på.

I «Det moderne Oslos skjulte farger», artikkelen Filler senere skrev til tidsskriftets blogg, slo han fast at «først i det siste er norsk modernisme blitt gjenoppdaget», og at en engelskspråklig veiviser til dette fenomenet ganske sikkert ville ha ledet «designentusiastene man møter ved modernistiske landemerker verden over», til Oslo også. Enkeltarkitekten han tildelte hovedrollen i teksten sin, var Korsmo. Til bygningene amerikane-illustrerte artikkelen med, hørte villaene Stenersen og Dammann.

At Korsmo et halvt århundre etter sin død stadig kan sette sinnene i kok, har Kristiansand nylig fått erfare. Bygningen som nå kalles kunstsiloen, fordi samleren Nicolai Tangen vil omdanne den til et museum for verkene sine, er blitt den mest kontroversielle kultursaken i byen på år og dag. Den høyreiste strukturen ved vannet ble, midt på 1930-tallet, tegnet av nettopp Arne Korsmo og Sverre Aasland. Nå får både den og siloens arkitekter nytt liv. Omstridt har det moderne alltid vært.

Kåre Bulie
kultur@klassekampen.no

Kåre Bulie skriver hver tirsdag om kunst, bøker og annen kultur i Klassekampen.